

Joan VENY i Teresa CABRÉ (cur.)

Antoni M. Badia i Margarit: rellevància acadèmica, inquietud científica i servei a la llengua

Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2022, p. 211-224

DOI: 10.2436/15.2500.01.12

Antoni M. Badia i Margarit i la Société de Linguistique Romane

FERNANDO SÁNCHEZ-MIRET
Universitat de Salamanca
Société de Linguistique Romane

La trajectòria i la importància del doctor Badia per a la Société de Linguistique Romane han estat ja ben descrites en treballs precedents (per exemple, Bastardas i Rufat, 2014; Massot, 2016; Veny, 2016) i ell mateix va explicar en diferents ocasions i amb molt detall alguns moments importants de la seua activitat per a la Société (Badia i Margarit, 1955, 2000, 2007, 2010 i 2012).¹ Repassant aquestes publicacions i les actes de les reunions de la Société publicades a la *Revue de Linguistique Romane* crec que es pot afirmar que el doctor Badia va ser una figura clau en la història de la Société, a la qual va fer un bon nombre de serveis importantíssims. Va ser organitzador d'un congrés. Va ocupar càrrecs de molta responsabilitat dins de la Société. Va dirigir el procés de renovació dels seus estatuts. I va pronunciar discursos importants per dissenyar la trajectòria de la romanística. Aquests quatre aspectes són els que donaran estructura a aquest text.

EL DOCTOR BADIA I ELS CONGRESSOS DE LA SOCIÉTÉ

La Société de Linguistique Romane articula la seua activitat sobre dos pilars. Un és la *Revue de Linguistique Romane* i l'altre són els congressos que se celebren cada tres anys. El doctor Badia va ser des del primer moment un entusiasta dels congressos. Ell mateix explica com d'important va ser l'experiència viscuda en el primer congrés a què va assistir: el Troisième Congrès de Toponymie et d'Anthroponymie, que es va celebrar a Brusselles del 15 al 19 de juliol de l'any 1949. En paraules del doctor Badia: «el primer congrés a què jo assistia en la meua

1. El text que podem llegir a Badia i Margarit (2012) forma part d'un projecte dels darrers anys de vida del doctor Badia que s'havia de titular *Romania amica*. El doctor Badia no va poder acabar aquesta obra. Tant de bo pugui veure la llum algun dia el material redactat pel doctor Badia, encara que no sigui en la forma en què ell ho hauria volgut veure acabat.

vida [...] fou, per a mi, un veritable esclat, professional i humà» (Badia i Margarit, 2012, p. 16).

L'entusiasme del doctor Badia pels congressos té una relació directa amb un sentiment que ell va aprendre de Pierre Gardette: «els romanistes constituïen una família acollidora i em tractaven com un dels seus membres» (Badia i Margarit, 2012, p. 21). Aquest lligam «familiar» amb el romanistes d'arreu del món va constituir una dimensió important de la figura del doctor Badia, que recordava, referint-se a l'any 1950, com després d'una estada de recerca a Zuric, que va acabar amb un viatge que el va portar a visitar Andrea Schorta, Jakob Jud, Antonin Duraffour, Pierre Gardette, Robert Loriot i Albert Dauzat, «cada vegada em sentia més —i m'hi sento més— un membre cordialment adherit a la *família dels romanistes* (com deia Gardette), des dels punts de vista professional, patriòtic i ètic, i d'aleshores ençà i fins avui, he procurat d'ésser-hi fidel. M'hi trobo agraït, satisfet, feliç» (Badia i Margarit, 2012, p. 26).

Després de la Segona Guerra Mundial moltes estructures científiques s'havien de refer i una d'elles era la Société de Linguistique Romane. El darrer congrés de la Société s'havia celebrat l'any 1937 a Niça i el darrer volum normal de la *Revue* havia estat el xv, de l'any 1939. El volum xvi de la *Revue* va aparèixer, sota la responsabilitat de Charles Bruneau, J. Marouzeau i M. Roques, amb la indicació d'any 1940-1945 i contenia com a única contribució la tesi doctoral de Jacques-Gabriel Cahen, *Le vocabulaire de Racine*, un jove jueu, arrestat per la Gestapo el 4 de juny de l'any 1944 i afusellat el 10 de juliol del mateix any. El primer volum relativament normal després de la guerra va ser el xvii, de l'any 1950, però la publicació regular de la revista no va començar fins a l'any 1954 amb el volum xviii, on s'anunciava la composició del nou *bureau* de la Société. El procés d'elecció del nou *bureau* es va fer mitjançant unes butlletes enviades per correu als membres de la Société i el doctor Badia era un dels nou noms proposats per ocupar una des les dues vicepresidències (Terracher, 1954). En aquest cas el doctor Badia no va resultar elegit. El seu moment encara no havia arribat, malgrat que el doctor Badia ja havia dut a terme una importantíssima contribució a la Société, a la qual em referiré tot seguit.

L'any 1951 (del 10 al 13 de setembre) es va celebrar un Congrés Internacional de Philologie Moderne a Lieja. El motiu oficial d'aquest congrés era el seixantè aniversari de les seccions de filologia germànica i de filologia romànica de la Universitat de Lieja. En la història de la Société de Linguistique Romane es considera que aquest va ser el vi congrés (<https://www.slir.org/cilpr/mission-historique/>) i, evidentment, el doctor Badia hi va ser present (Congrés International de Philologie Moderne, 1953, p. 13). Aquest congrés va ser important per a la història de la romanística perquè va facilitar de reprendre el contacte entre molts romanistes i, com es diu a la nota preliminar a les actes, els va permetre «de jeter les bases d'une

organisation internationale de leurs relations scientifiques» (Congrès International de Philologie Moderne, 1953, p. 5). Més en concret, com es pot llegir a la «Note sur les travaux du Congrès», el 13 de setembre a la tarda els congressistes romanistes es van reunir sota la presidència de Mario Roques per estudiar «les mesures à prendre pour rendre vie à la Société de Linguistique romane et, à la majorité des congressistes présents, on décida l'organisation au printemps de 1953, du VIIe Congrès international de Linguistique romane, à Barcelone» (Congrès International de Philologie Moderne, 1953, p. 11). Si els romanistes volien un congrés a Espanya, només podia ser a Barcelona, perquè a la llista dels participants al congrés de Lieja només s'hi troben tres espanyols, amb les dades següents (copiades literalment):

ARAMON I SERRA (Ramon), membre de l'Institut d'Études catalanes, Barcelone.

BADIA (Antonio), professeur à l'Université de Barcelone, Puertaferri, 8 II° Ia, Barcelone.

GRIERA (Mgr Antonio), professeur à l'Université de Barcelone, délégué du Consejo superior de investigaciones científicas du Ministère d'Éducation nationale d'Espagne.²

Així doncs, del congrés de Lieja va sortir l'encàrrec d'organitzar el primer congrés autènticament de la Societat després de la guerra. El comitè organitzador el presidia mossèn Griera. Els vicepresidents eren, juntament amb Antoni M. Badia, Antonio Tovar Llorente (Salamanca) i Rafael de Balbín Lucas (Madrid). I el secretari era Federico Udina Martorell. El volum amb el programa del congrés i el volum de les actes van signats per Badia, Griera i Udina, així que cal pensar que van ser ells tres, i especialment el doctor Badia, els qui van dur a terme la feixuga tasca d'organitzar un congrés (Badia i Margarit, Griera i Udina, 1953 i 1955).³

Molts dels detalls relatius a l'organització, els nombrosos entrebancs i els interessantíssims esdeveniments d'aquest VIIème Congrès International de Linguistique Romane els va explicar el mateix doctor Badia en el seu discurs amb motiu del doctorat *honoris causa* per la Universitat Nacional d'Educació a Distància (Badia i Margarit, 2010) i també podem llegir una descripció amplíssima

2. Cal dir que la presència catalana ja era destacable a la llista dels primers membres de la Société publicada en el volum I de la *Revue de Linguistique Romane*: J. M. Casacuberta, A. Griera, M. de Montoliu, A. Par; només hi apareixen tres espanyols més: A. Castro, F. Santos Coco, T. N. Tomás.

3. És ben sabut que en els treballs del doctor Badia dels primers temps el seu nom va aparèixer de diferents maneres (A., Antonio, Antoni, Antoni M., Badia, Badia, Badia Margarit, Badia i Margarit...). He preferit unificar i encapçalar totes les referències amb la forma «Badia i Margarit, Antoni M.», sacrificant l'exactitud bibliogràfica.

de tot el que va constituir aquest congrés a la crònica que el doctor Badia va publicar a les actes (Badia i Margarit, 1955).⁴

El treball d'organitzar un congrés és una cosa que la Société de Linguistique Romane agraeix de tot cor i el doctor Badia es va guanyar aquest agraïment més d'una vegada,⁵ perquè cal destacar que el nostre personatge, com ja he comentat més amunt, era un apassionat dels congressos i llegint les publicacions que he esmentat es pot comprovar que coneixia perfectament la maquinària que hi ha al darrere, tots els detalls que cal tenir en compte,⁶ i queda molt clar que el doctor Badia s'hi trobava bé, enmig d'aquesta frenètica i delicada activitat.

El doctor Badia va actuar de manera decisiva en dos moments molt importants per al desenvolupament de la Société de Linguistique Romane. El primer va

4. Entre els aspectes importants del congrés de Barcelona cal assenyalar la presència del català com a llengua d'estudi i d'ús: «Los documentos *más* oficiales estaban preparados en español y en francés. Pero el volumen de resúmenes de discursos, conferencias y comunicaciones, por ejemplo, contenía textos en español, en francés, en italiano, etc. y... ¡en catalán! Y, además, estaba previsto que, finalizado el Congreso, los textos íntegros de todas estas manifestaciones (para ser publicados), los recibiríamos en español, en francés, en italiano, etc. y... en catalán. No hay que decir que, en los coloquios y discusiones orales con que se cerraban las sesiones, los congresistas se expresarían en la lengua románica que les agradase adoptar (y esto podía encender pequeñas —o no tan pequeñas— escaramuzas). No había que olvidar que el uso público de la lengua catalana estaba prohibido en la dictadura de Franco: las ordenanzas y las normas restrictivas respecto al uso del catalán (en vigor desde 1939) todavía eran demasiado recientes en 1953 para exponernos a no hacerles mucho caso (incluso concediendo que a menudo la presencia de extranjeros podía atenuar las responsabilidades)» (Badia i Margarit, 2010, p. 1). Compareu també, en el mateix sentit, Badia i Margarit, 1982a, p. 29. Joan Veny, que era un estudiant de vint anys durant el congrés de 1953 (Badia i Margarit, 1982a, p. 29), també ha posat en relleu recentment que el congrés de Barcelona «va significar una obertura científica del català cap a fora, una internacionalització de la nostra llengua, amb una temàtica de perfil romànic, “El domini lingüístic català en relació amb les llengües iberoromàniques i galloromàniques”, i la presentació, cosa insòlita aleshores, després de dures negociacions amb el Ministeri de Madrid, de comunicacions en català, amb debat ulterior. La presència de nombrosos romanistes de tot el món va donar prestigi a l'esdeveniment i va obrir les portes al futur del català» (Veny, 2016, p. 81). Per comprendre les dimensions de l'ús del català com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi en dos dels congressos de la Société celebrats en terres catalanoparlants (Barcelona, 1953 i Palma de Mallorca, 1980), cal llegir també el treball de Casals i Faura (2013), presentat en el congrés de la Société celebrat a València.

5. El doctor Badia va participar en mesura més gran o més petita en l'organització dels congressos següents: VI (Barcelona, 7-10 d'abril de 1953), XII (Bucarest, 15-20 d'abril de 1968), XIII (Quebec, 29 d'agost - 5 de setembre de 1971), XVI (Palma de Mallorca, 7-12 d'abril de 1980), XXIII (Salamanca, 24-30 de setembre de 2010), XXVI (València, 6-11 de setembre de 2010).

6. Com a prova de l'interès i del coneixement que el doctor Badia atresorava dels aspectes pràctics dels congressos poden servir aquests fragments: «la gente se ve libre de oír comunicaciones o de ver museos, según sus intereses o sus comodidades. Y no pasa nada» (Badia i Margarit, 2010, p. 3); «La experiencia de asistir a unos cuantos congresos me había enseñado que una persona (que os ha agradecido que le nombréis presidente de una Sección —sobre todo si es extranjero o de otra ciudad—) a menudo no se presenta a la hora acordada (porque se ha perdido, o porque no ha calculado bien el tiempo, etc.) y así siempre teníamos un segundo presidente que suplía al despistado que no se había presentado» (Badia i Margarit, 2010, p. 6).

tenir lloc durant el congrés de Barcelona i és el motiu de les paraules següents: «j'ai toujours senti la satisfaction d'avoir pu, pour ma part, à l'occasion du Congrès de Barcelone (1953), contribuer un tout petit peu à relancer notre Société» (Société de Linguistique Romane, 1971a, p. 437).⁷ El fet d'organitzar un congrés que fos de nou un autèntic congrés de la Société ja era una gran avenç, però calia també donar empenta a la mateixa Société procurant-hi l'adhesió de nous membres i això és el que va succeir després del dinar que els congressistes van fer a Sant Cugat del Vallès. El doctor Badia ho descriu a la crònica del congrés:

[...] el mismo miércoles día 8, durante el almuerzo en el Claustro de San Cugat, el Profesor John Orr (Edimburgo), presentado por el Presidente del Congreso Prof. Walther von Wartburg (Basilea), explicó la reunión que habían celebrado los antiguos miembros de la «Société», y anunció que las Srtas. Ana Moll y M.ª Rosa Codina, de la Secretaría del Congreso, pasarían unas hojas por todas las mesas, a fin de que aquellos congresistas a quienes interesara renovar su condición de miembros o solicitar su ingreso en la «Société de Linguistique Romane», escribieran sus nombres y direcciones. Así se hizo, y pronto esas hojas se fueron llenando con las firmas de la mayor parte de congresistas. (Badia i Margarit, 1955, p. 936)

I, com recordava vint-i-set anys més tard, amb aquest acte «La Société de Linguistique Romane était sauvée pour l'avenir» (Badia i Margarit, 1982a, p. 29).

A més a més el congrés de Barcelona va servir de model per als congressos de la Société que havien de seguir. I això en més d'un sentit. En primer lloc, el congrés de Barcelona significava l'obertura dels espais geogràfics dels congressos, perquè els organitzats abans de la Segona Guerra Mundial van tenir lloc sempre a terres de la Galloromània, tret del congrés de Roma i una part del segon congrés, que, després de començar a Sion, es va traslladar a Disentis i Coira. El doctor Badia recordava aquest aspecte molts anys més tard:

El VII Congreso Internacional de Lingüística Románica, reunido en Barcelona el día 8 de abril de 1953, anuncia y ratifica dos acuerdos tomados en la Universidad de Lieja en 1951, que son trascendentales en la historia de la romanística: a) el restablecido funcionamiento de la «Société de Linguistique Romane» [...] y b) la ampliación de las tierras que han abierto las puertas a la «Société de Linguistique Romane» para poder celebrar sus Congresos habituales, según el acuerdo tomado en Lieja el año 1951, gracias al cual el presente Congreso de 1953 se celebra por primera vez en la Península Ibérica y concre-

7. El segon moment va tenir lloc durant la seva presidència de la Société i va consistir en la renovació dels estatuts. Em referiré més avall a aquest episodi.

tamente en la ciudad de Barcelona. Estamos contentos y agradecidos por la aprobación de ambos acuerdos. (Badia i Margarit, 2010, p. 14)

Cal precisar que la celebració dels congressos dels romanistes va anar guanyant pes en la dinàmica de la Société amb el pas del temps. En els estatuts fundacionals de la Société, publicats en el primer volum de la *Revue de Linguistique Romane* (1925), no apareixia entre els objectius de l'associació la celebració de congressos i ni tan sols s'esmentava la possibilitat de fer-los. Però la tradició dels congressos (els primers cada dos anys) es va establir ben aviat⁸ i en uns nous estatuts, publicats en el volum de l'any 1956, es recollia que l'Assemblea General de la Société s'havia de reunir amb motiu dels congressos, que, però, encara no tenien el nom amb el qual els coneixem avui: «Art. 5. – L'Assemblée générale se r  unit sur convocation du président,    l'occasion des Congr  s de Linguistique» (Société de Linguistique Romane, 1956, p. 154).⁹

Sí que era un objectiu l'organització de congressos dins de la Fédération Internationale des Associations d'  tudes Romanes, de la qual era secretari Ramon Aramon i Serra, i l'any 1959 es va produir la unió d'aquesta Federació amb la Société (Société de Linguistique Romane, 1959a, p. 179-180, i 1959b). I sembla que a poc a poc va anar guanyant pes la idea que els congressos eren una part fonamental de la vida de la Société (Société de Linguistique Romane, 1962, p. 263). De manera que aix   es va traduir en una reforma dels estatuts de la Société que va ser liderada pel doctor Badia (Veny, 2016, p. 80). L'article 4 dels nous estatuts ja recull com a objectiu de la Société l'organització dels congressos, que reben el nom de «Congressos de Ling  stica i Filologia Romàniques»:

Article 4 (But). La Société de Linguistique romane a pour objet de grouper les personnes physiques et morales qui s'intéressent aux études de linguistique et de philologie romanes et désirent contribuer à leur développement. Elle a en particulier pour but la publication et la diffusion de la *Revue de Linguistique romane*, celles de tous autres ouvrages qu'elle jugera utiles, l'organisation — en accord avec les institutions invitantes — des Congr  s de Linguistique et de

8. Ho recordava Pierre Gardette en un dels seus *rapports*: «Les sociétaires éprouvèrent vite le désir de se réunir, et des congr  s de linguistique romane s'organisèrent à Dijon,    Bordeaux, en Suisse,    Rome,    Nice» (Société de Linguistique Romane, 1959a, p. 170).

9. Com puntualitzava també Pierre Gardette, la Société decidia on s'havia de celebrar el congr  s, per   el pes de l'organització queia sobre les universitats o els instituts que s'oferien a servir de seu del congr  s: «Pour rendre compte de toute notre activité scientifique je devrais ajouter ici la part que notre Société prend dans l'organisation de nos congr  s. Mais là il convient d'être modeste: ce sont les universités invitantes qui ont tout le souci, qui portent toute la charge de cette organisation. Le Bureau de votre Société n'a guère qu'à choisir parmi les invitations qui lui sont faites si généreusement celle qui parait le plus propre à satisfaire le plus grand nombre d'entre vous» (Société de Linguistique Romane, 1959a, p. 172).

Philologie romanes, ainsi que l'attribution de prix et de récompenses pour des travaux scientifiques du domaine de ses recherches». (Société de Linguistique Romane, 1971*a*, p. 439)

Com ja he esmentat més amunt, el doctor Badia va participar en diferents mesures en l'organització d'uns quants congressos de la Société i em sembla que va veure ben clar que la Société s'hi havia d'implicar de manera efectiva, sobretot amb l'objectiu de donar-los una certa coherència científica (Badia i Margarit, 1982*a*, p. 27).

Els membres més joves de la Société probablement no ho saben, però el congrés de Barcelona va ser fonamental i el seu record es va mantenir ben viu durant molt de temps. En són testimoni els fragments següents:

Cette année, c'est un double anniversaire dont nous devons tout d'abord nous souvenir le 30e anniversaire du Congrès de Barcelone, premier véritable congrès des romanistes après la guerre, et de la renaissance de notre Société. Le congrès de Barcelone, admirablement organisé, en 1953, par notre ami Antoni Badia, a donné le ton à nos réunions triennales; il est devenu le modèle de tous nos congrès ultérieurs. A Barcelone, il y a trente ans, se sont manifestées, la première fois pour notre génération, la grande et belle solidarité des romanistes, et une étonnante atmosphère de fraternelle amitié et d'unité spirituelle romane. Ceux parmi vous qui y ont assisté — mai nous ne sommes plus très nombreux — s'en souviennent et ne me démentiront sûrement pas. C'est donc dans cette atmosphère de ferveur que les efforts de John Orr, de Gardette, de Wartburg, de Badia ont abouti et, contre le souhait de certains de nos maîtres d'alors, ont réussi à faire renaître la Société de Linguistique romane après un long silence des années de guerre et d'après-guerre au cours desquelles elle a failli sombrer. (Paraulas de Georges Straka en el seu report en el congrés d'Ais de Provença; Société de Linguistique Romane, 1983, p. 510)

Heureusement, Antoni Badia était prêt à organiser, en 1953, un congrès à Barcelone. C'est là que devaient être prises les décisions définitives quant à l'avenir de la Société. Si ces décisions ont été positives, ce fut grâce à un petit groupe de romanistes formé par l'Écossais John Orr, le Suisse Walther von Wartburg, l'Espagnol Antoni Badia et les deux Français Monseigneur Pierre Gardette et Georges Straka. L'attitude des deux Français fut décisive, car ils se déclarèrent prêts à accomplir le travail nécessaire à la survie de la Société de Linguistique romane, Pierre Gardette comme secrétaire-administrateur (et par conséquent directeur de la Revue de Linguistique romane) et Georges Straka comme secrétaire-trésorier. C'est ainsi qu'après un demi-sommeil de quinze ans notre société a retrouvé sa vie, dans une atmosphère que Georges Straka lui-même a décrite ainsi: «Le Congrès de Barcelone s'est gravé dans nos mémoires comme un modèle de rencontre scientifique et à la fois humaine. C'est là que s'est manifestée, pour la première fois depuis la guerre, la grande et

belle solidarité des romanistes et l'unité spirituelle romane; à Barcelone, nous avons tous été saisis par cette romanité vivante qui nous entourait et impressionnés par la fraternité des romanistes sans distinction de nationalités (Actes du XVIIIe Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes, Université de Trèves 1986, vol. I [Tübingen 1992], p. LI1)». (Hilty, 1994, p. 289)

Com deia abans i com recordava Georges Straka, el congrés de Barcelona va ser un model en més d'un sentit. Les actes del congrés de Barcelona van ser també un model per al futur. Dels congressos anteriors a la Segona Guerra Mundial es van publicar actes completes o parcials dins alguns fascicles de la *Revue de Linguistique Romane*. Les actes del congrés de Barcelona són les primeres que es van publicar de manera independent i amb una cura sorprenent. Els editors de les actes ens van llegar un primer volum amb el programa detallat del congrés, on trobem tots els comitès, les circulars, el programa general, les exposicions organitzades a Barcelona amb motiu del congrés, les seccions del congrés i els títols de les comunicacions, els resums de totes les comunicacions i la llista dels congressistes (Badia i Margarit, Griera i Udina, 1953). Dos anys més tard van aparèixer els dos volums de les actes (Badia i Margarit, Griera i Udina, 1955); un total de 972 pàgines amb els discursos, les comunicacions, la llista definitiva de congressistes, una memòria deguda al secretari del congrés, F. Udina Martorell, i una detalladíssima crònica de la ploma del doctor Badia, que es clou recordant que els congressistes, catalans i no catalans, van acabar el diumenge 12 d'abril ballant sardanes a la plaça del Rei (Badia i Margarit, 1955, p. 957).

La pràctica inaugurada pel doctor Badia ha seguit viva en tots els congressos posteriors amb les úniques excepcions del congrés de Lisboa, que va publicar les actes dins de la revista *Boletim de Filologia*, i del congrés de Rio de Janeiro, del qual no es van publicar actes.

ELS CÀRRECS INSTITUCIONALS DEL DOCTOR BADIA DINS LA SOCIÉTÉ

Tot seguit dibuixaré la successió de càrrecs i honors del doctor Badia dins la Societé. En el congrés de Florència (1956) el doctor Badia va actuar com a comisari dels comptes de la Societé i va ser elegit conseller delegat del *Bureau* de la Societé, juntament amb Blinkenberg, Monteverdi, Gamillscheg i Delbouille. Aquesta darrera és una funció que no existia abans i que va ser creada arran de la reforma del estatuts de la Societé efectuada en aquell congrés (Societé de Linguistique Romane, 1956).

En el congrés de Madrid (1965) el doctor Badia va ser proposat per M. Zumthor per a l'elecció de president, però va resultar escollit el que era aleshores vice-president, John Orr, a qui precisament el doctor Badia havia proposat en primer

lloc per a l'elecció. Tot seguit a la mateixa assemblea de la Société el doctor Badia va ser elegit segon vicepresident (Société de Linguistique Romane, 1965, p. 433-434).

Entre la celebració del congrés de Madrid (1965) i el següent de Bucarest (1968) el president de la Société, John Orr, i el primer vicepresident, Angelo Monteverdi, van morir, de manera que Antoni Badia va haver de fer-se càrrec del discurs inaugural del congrés de Bucarest i de la direcció de l'Assemblea General de la Société, en la qual s'havien de tractar punts importants com la reforma dels estatuts de la Société. En aquest cas l'elecció del president era complicada, perquè, a diferència del que era habitual, no hi havia propostes de part del *Bureau* de la Société i la situació era molt més oberta. En aquestes circumstàncies excepcionals Antoni Badia va ser elegit president, seguit en nombre de vots de Iorgu Iordan.

En acabar el seu període com a president, va ser nomenat membre d'honor¹⁰ a l'assemblea ordinària celebrada al Quebec (Société de Linguistique Romane, 1971*b*, p. 451). I anys més tard, en el congrés que es va celebrar a Santiago de Compostella (1989), el doctor Badia va ser nomenat president honorífic de la Société juntament amb Kurt Baldinger:

La Société ayant eu naguère deux Présidents d'honneur, Wartburg et Iordan, le Président, au nom du Bureau, propose d'élire à leur place nos confrères Kurt Baldinger, le plus âgé des anciens Présidents de la Société, Président de 1971 à 1974, et Antoni Badia i Margarit, de six mois plus jeune, mais le plus ancien des anciens Présidents parmi nous (de 1968 à 1971) et, en outre, organisateur du fameux Congrès de Barcelone en 1953. Cette proposition est approuvée par de longs applaudissements auxquels les deux nouveaux Présidents d'honneur répondent par quelques mots de remerciements. (Société de Linguistique Romane, 1989, p. 612)

EL DOCTOR BADIA I LA RENOVACIÓ DELS ESTATUTS DE LA SOCIÉTÉ

A l'Assemblea General de la Société celebrada durant el congrés de Madrid alguns membres van assenyalar la necessitat d'aclarir alguns articles dels estatuts i es va decidir que el *Bureau* en prepararia una modificació (Société de Linguistique Romane, 1965, p. 435).¹¹ Aquesta modificació no es va poder fer en el congrés següent a Bucarest, perquè, com ja hem vist, entre el congrés de Madrid i el de Bucarest van morir primer el president, John Orr, i després el primer vicepresi-

10. La figura dels membres d'honor es va crear a l'assemblea de Madrid (Société de Linguistique Romane, 1965, p. 434).

11. Recordem que els primers estatuts eren de l'any 1925 (Société de Linguistique Romane, 1925) i que després de la Segona Guerra Mundial se'n van aprovar uns de nous l'any 1956 (Société de Linguistique Romane, 1956), que són els que ara calia reformar.

dent, Angelo Monteverdi. El segon vicepresident, el doctor Badia, va exposar aquesta situació durant l'assemblea de la Société i va marcar tres punts que calia reformar en els estatuts (Société de Linguistique Romane, 1968, p. 270):

- la durada del mandat del president;
- la forma d'elecció dels membres del *Bureau*;
- el procediment per a l'elecció de la seu dels congressos.¹²

El projecte dels nous estatuts, elaborat sota la direcció del doctor Badia, va ser publicat en el volum xxxiv de la *Revue* (Société de Linguistique Romane, 1970b) i el doctor Badia, com a president de la Société, va convocar una assemblea extraordinària que se celebraria durant el congrés del Quebec per discutir l'aprovació dels nous estatuts (Société de Linguistique Romane, 1970a i 1970b).

Ja hem vist que els nous estatuts col·locaven entre els objectius de la Société l'organització dels congressos i cal afegir que en la nova redacció es va abandonar definitivament l'antic objectiu de publicar una bibliografia anual dels estudis romanístics. La durada del mandat del president es va fixar en tres anys i molts altres aspectes es van millorar des del punt de vista de la legalitat i la pràctica. Aquests estatuts (Société de Linguistique Romane, 1971a) que la Société deu en bona mesura al doctor Badia són els que continuen vigents.¹³

ALGUNES IDEES DEL DOCTOR BADIA EN ELS DISCURSOS INSTITUCIONALS

El doctor Badia va pronunciar tot un seguit de discursos institucionals en el marc de diferents congressos de la Société:

12. Per a l'elecció dels congressos anteriors els membres de la Société es van trobar sempre amb diferents candidatures i en més d'una ocasió van haver de votar per correu després de l'assemblea general.

13. En el congrés de Nàpols (1974) dos congressistes van assenyalar problemes relatius al vot per correu i l'assemblea va encarregar al *Bureau* d'elaborar un nou reglament (Société de Linguistique Romane, 1975, p. 252-253), però la qüestió no apareix tractada a l'assemblea del següent congrés (Société de Linguistique Romane, 1977). Molts anys més tard, en el congrés de València, la presidenta, Maria Iliescu, va informar que el *Bureau* projectava una revisió dels estatuts. En el text publicat de les actes (Société de Linguistique Romane, 2010, p. 619), imagino que per error, es fa referència al fet que els estatuts que es volen reformar són els de l'any 1956, cosa incomprensible perquè els aprovats durant el mandat del doctor Badia i vigents encara avui són els de l'any 1971. Inexplicablement, el mateix error es va reproduir a les actes del congrés següent de Nancy, on s'explicava que el procés de reforma dels estatuts era molt complicat a causa de la lenta burocràcia de la prefectura de París i que, per això, el *Bureau* havia decidit de continuar amb els estatuts vigents (suposadament els de l'any 1956) i, en cas necessari, preparar un reglament intern (Société de Linguistique Romane, 2013, p. 634). Encara més incomprensible és el fet que a la pàgina web de la Société el text dels estatuts (els del doctor Badia) aparegui precedit de la frase següent: «Ces statuts, rédigés lors de la fondation, sont à réaménager dans un prochain temps» (<https://www.slir.org/societe/mission-historique/>, consulta: 13 gener 2021).

— Bucarest (1968). Discurs a la inauguració del congrés com a representant de la Société (Badia i Margarit, 1970-1971*b*).¹⁴

— Bucarest (1968). Discurs de cloenda del congrés com a nou president de la Société (Badia i Margarit, 1970-1971*a*).

— Quebec (1971). Discurs a la inauguració del congrés com a president de la Société (Badia i Margarit, 1976).

— Palma de Mallorca (1980). Discurs a la inauguració del congrés com a president del comitè organitzador (Badia i Margarit, 1982*a*).

— Palma de Mallorca (1980). Discurs a la cloenda del congrés (Badia i Margarit, 1982*b*).

— València (2010). Discurs a la inauguració del congrés (Badia i Margarit, 2013).

D'aquests discursos es poden ressaltar algunes idees importants. Per exemple, en els discursos de Bucarest el doctor Badia va insistir en la importància d'interessar-se per les noves escoles i els nous mètodes de la lingüística, que s'havien d'aplicar també a l'estudi de les llengües romàniques. Més tard, en el discurs de Palma de Mallorca va reconèixer que la romanística s'havia obert a la lingüística general i va insistir també en la importància de la sociolingüística (Badia i Margarit, 1982*a*, p. 28). Juntament amb aquesta exigència de modernitat i de progrés, el doctor Badia va fer palesa també la seva voluntat de mantenir-se fidel a l'herència dels mestres de la romanística:

Je ne veux pas dire par cela que la linguistique romane doive abandonner les chemins qui ont été jusqu'aujourd'hui ses propres chemins [...] Nous devons continuer dans les voies que nos maîtres nous ont signalées. Tout en cherchant à en améliorer les méthodes. (Badia i Margarit, 1970-1971*b*, p. 11)

Je pense, en effet, d'abord, que nous ne pouvons jamais abandonner les disciplines que nous avons héritées de nos maîtres (disciplines que nous ne pouvons pas garder comme dans un musée, mais que nous devons améliorer sans cesse [...] Mais je pense aussi que nous devons nous ouvrir aux nouvelles tendances de la linguistique, pour les incorporer aux études de la romanistiques. (Badia i Margarit, 1976, p. LXXVI)

A l'últim discurs, el que va pronunciar a València, quan el doctor Badia tenia ja noranta anys, encara animava els romanistes a continuar sense defalliment la tasca de conèixer més i més les llengües: «Nous devrions approfondir sans cesse

14. «El president de la "Société" (John Orr) i el vicepresident primer (Angelo Monteverdi) moriren, amb pocs mesos de diferència, poc després del Congrés de Madrid (1965), de manera que a mi em corresponia de representar l'associació, per la meua qualitat de vicepresident segon. D'ací que intervingués a la sessió inaugural del Congrés de Bucarest (1968)» (Badia i Margarit, 2000, p. 18).

nos connaissances personnelles. [...] Je suis de l'avis que personne n'arrivera jamais à commenter tout ce qu'on peut dire de n'importe quelle langue existante. Je vous assure que je parle par expérience» (Badia i Margarit, 2013, p. 22).

CONCLUSIÓ

El doctor Badia va expressar en moltes ocasions la importància que per a ell va tenir la Société de Linguistique Romane. Un fragment d'un dels seus discursos al congrés de Palma de Mallorca ens ho recorda:

Acabo de recordar, entre otros, el congreso de Barcelona de 1953 que, como nadie ignora, cayó en buena parte sobre mis espaldas. Disculpadme si en estos momentos no puedo evitar que el recuerdo de aquel congreso barcelonés, reunido hace veintisiete años, tiña con una buena dosis de emotividad cualquier consideración que yo haga sobre la romanística, sobre la "Société" y sobre sus Congresos, ya que todo ello resulta para mí inseparable de mi trayectoria personal y profesional. (Badia i Margarit, 1982a, p. 27)

Al seu torn, la Société el va honorar amb la distinció de president d'honor i els romanistes, gràcies al treball d'homes com el doctor Badia, podem continuar avui gaudint d'una Société que aviat arribarà als cent anys.

Crec que convé acabar aquest text amb les darreres paraules del doctor Badia adreçades als assistents al congrés de València:

Je vous dirai encore, déjà pour en finir, que je suis très content d'avoir pu assister à cette séance, qui 1) recueillera le passé, 2) diffusera le présent et 3) annoncera le futur des langues et des littératures qui restent fidèles à la vieille culture de Rome. Merci et au revoir, chers amis. (Badia i Margarit, 2013, p. 22)

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1955). «Crónica del congreso». A: BADIA I MARGARIT, Antoni M.; GRIERA, Antoni; UDINA, Federico (ed.). *VII Congreso Internacional de Lingüística Románica. Barcelona, 7-10 abril 1953*. Tom II: *Actas y memorias*. Barcelona: Instituto Internacional de Cultura Románica: Abadía de San Cugat del Vallés, p. 915-957.
- (1970-1971a). «Cuvântul președintelui Societății de Lingvistică Romanică: Antonio M. Badia Margarit». A: ROSETTI, Alexandru; REINHEIMER-RÎPEANU, Sanda (ed.). *Actele celui de-al XII-lea Congres Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică. București 1968*. Vol. 2. Bucarest: Editura Academiei, p. 9-17.
- (1970-1971b). «Cuvântul reprezentantului Societății de Lingvistică Romanică: Antonio M. Badia Margarit». ROSETTI, Alexandru; REINHEIMER-RÎPEANU, Sanda (ed.). *Actele celui*

- de-al XII-lea Congres Internațional de Lingvistică și Filologie Romanică. București 1968.* Vol. 1. Bucarest: Editura Academiei, p. 9-17.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. (1976). «Allocution du président de la Société de Linguistique Romane». A: BOUDREAU, Marcel; MÖHREN, Frankwalt (ed.). A: *Actes du XIIIe Congrès International de Linguistique et Philologie Romanes tenu à l'Université Laval (Québec, Canada) du 29 août au 5 septembre 1971.* Vol. 1. Quebec: Presses de l'Université Laval, p. LXXV-LXXIX.
- (1982a). «Discurs del Sr. Antoni M. Badia i Margarit, president del Comitè Organitzador». A: MOLL, Aina (ed.). *XVI Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques (Palma de Mallorca 7-12 d'abril de 1980): Actes.* Tom I: *Sessions plenàries i taules rodones.* Palma de Mallorca: Moll, p. 27-31.
- (1982b). «Discurs-memòria del president del Comitè Organitzador, Dr. Badia i Margarit». A: MOLL, Aina (ed.). *XVI Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques (Palma de Mallorca 7-12 d'abril de 1980): Actes.* Tom I: *Sessions plenàries i taules rodones.* Palma de Mallorca: Moll, p. 361-367.
- (2000). «“Romania”, “Romanitas”, “Romanistica”». *Estudis Romànics*, vol. 22, p. 7-22.
- (2007). «Génesis de la Romania y genio de la romanística». A: GARGALLO GIL, José Enrique; BASTARDAS, María Reina (ed.). *Manual de lingüística románica.* Barcelona: Ariel, p. 25-43.
- (2010). *El VII Congreso Internacional de Lingüística Románica (Barcelona 1953): Por la romanística y por la lengua catalana* [en línia]. <http://portal.uned.es/portal/page?_pageid=93,25126298&_dad=portal&_schema=PORTAL> [Consulta: 23 gener 2022].
- (2012). «La meva descoberta de la romanística». A: VENY, Joan; GARGALLO GIL, José Enrique (ed.). *La lingüística romànica al segle XXI: IV Jornada de l'Associació d'Amics del Professor Antoni M. Badia i Margarit (Barcelona, 23 d'octubre de 2009).* Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, p. 13-26.
- (2013). «Discours à l'inauguration du Congrès». A: CASANOVA HERRERO, Emili; CALVO RIGUAL, Cesáreo (ed.). *Actas del XXVI Congreso Internacional de Lingüística y de Filología Románicas, Valencia 2010.* Vol. 1. Berlín: De Gruyter, p. 21-22.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M.; GRIERA, Antoni; UDINA, Federico (ed.) (1953). *VII Congreso Internacional de Lingüística Románica. Barcelona, 7-10 abril 1953.* Tom I: *Programas.* Barcelona: Instituto Internacional de Cultura Románica: Abadía de San Cugat del Vallés.
- (1955). *VII Congreso Internacional de Lingüística Románica. Barcelona, 7-10 abril 1953.* Tom II: *Actas y memorias.* Barcelona: Instituto Internacional de Cultura Románica: Abadía de San Cugat del Vallés.
- BASTARDAS I RUFAT, Maria Reina (2014). «Necrologia: Antoni M. Badia i Margarit (1920-2014)». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 78, p. 618-621.
- CASALS, Daniel; FAURA, Neus (2013). «El ressò del VII Congrés Internacional de Lingüística Romànica (Barcelona, 1953) i del XVI Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques (Mallorca, 1980) a la premsa coetània». A: CASANOVA HERRERO, Emili; CALVO RIGUAL, Cesáreo (ed.). *Actas del XXVI Congreso Internacional de Lingüística y de Filología Románicas, Valencia 2010.* Vol. 7. Berlín; Boston: De Gruyter, p. 513-524.
- CONGRÈS INTERNATIONAL DE PHILOLOGIE MODERNE (1953). *Essais de philologie moderne (1951); communications présentées au Congrès International de Philologie Moderne, réuni à Liège du 10 au 13 septembre 1951, à l'occasion du LXe anniversaire des Sections de Philologie Germanique et de Philologie Romane de la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Liège.* Paris: Les Belles Lettres.

- HILTY, Gerold (1994). «Discours prononcé à l'occasion de la Messe des funérailles de Georges Straka, Paroisse St-Maurice, Strasbourg, le 30 décembre 1993». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 58, p. 289-290.
- MASSOT, Josep (2016). «La projecció internacional del doctor Antoni M. Badia i Margarit». A: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA (ed.). *Antoni M. Badia i Margarit: Sessió en memòria. Sala Prat de la Riba, 12 de novembre de 2015*. Barcelona: IEC, p. 25-32.
- SOCIÉTÉ DE LINGUISTIQUE ROMANE (1925). «Avant-propos». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 1, p. I-X.
- (1956). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Florence, 5 avril 1956». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 20, p. 148-156.
- (1959a). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Lisbonne, 3 avril 1959». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 23, p. 170-183.
- (1959b). «Réunion de la F. I. A. E. R. à la Société de Linguistique Romane». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 23, p. 390.
- (1962). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Strasbourg, 26 et 27 avril 1962». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 26, p. 262-270.
- (1965). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Madrid, 6 septembre 1965». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 29, p. 422-436.
- (1968). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Bucarest, 19 avril 1968». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 32, p. 260-271.
- (1970a). «Convocations aux assemblées générales ordinaire et extraordinaire de la Société de Linguistique Romane». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 34, p. 451.
- (1970b). «Projet de statuts de la Société de Linguistique Romane». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 34, p. 452-454.
- (1971a). «Assemblée générale extraordinaire de la Société de Linguistique Romane, Québec, 30 août 1971». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 35, p. 437-442.
- (1971b). «Assemblée générale ordinaire de la Société de Linguistique Romane, Québec, 1er septembre 1971». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 35, p. 442-452.
- (1975). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Naples, 19 avril 1974». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 39, p. 241-253.
- (1977). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Rio de Janeiro, jeudi 28 juillet 1977». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 41, p. 458-470.
- (1983). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Aix-en-Provence, le vendredi 2 septembre 1983». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 47, p. 509-522.
- (1989). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Saint-Jacques-de-Compostelle, le vendredi 8 septembre 1989». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 53, p. 599-614.
- (2010). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Valence, le mercredi 8 septembre 2010». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 74, p. 607-621.
- (2013). «Assemblée générale de la Société de Linguistique Romane, Nancy, le mercredi 17 juillet 2013». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 77, p. 622-636.
- TERRACHER, Adolphe (1954). «La vie de la Société de Linguistique Romane». *Revue de Linguistique Romane*, vol. 18, p. 126-127.
- VENY, Joan (2016). «Antoni M. Badia i Margarit, romanista». A: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA (ed.). *Antoni M. Badia i Margarit: Sessió en memòria. Sala Prat de la Riba, 12 de novembre de 2015*. Barcelona: IEC, p. 77-83.